

CO DĚLAT, KDYŽ - INTERVENCE PEDAGOGA
Rizikové chování ve školním prostředí - rámcový koncept

Kyberšikana

<p>Typ rizikového chování</p>	<p>Pojem kyberšikana (někdy se používají i cizí výrazy kyber-mobbing, e-mobbing apod.) představuje úmyslné urážky, vyhrožování, zesměšňování nebo obtěžování druhých prostřednictvím moderních komunikačních prostředků většinou v delším časovém období. Kyberšikana se odehrává na Internetu (např. prostřednictvím e-mailů, chatovacích aplikací jako je ICQ, v sociálních sítích, na videích umístěných na internetových portálech) nebo prostřednictvím mobilního telefonu (např. SMS zprávami nebo nepříjemnými telefonáty). Pachatel často jedná anonymně, takže oběť netuší, od koho útoky pochází.</p>
<p>Východiska</p>	<p>Typické rysy</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Je časově neomezená – útočník může oběť obtěžovat 24 hodin denně 2) Publikum široké - kdokoliv 3) Obsah se šíří velmi rychle – prostřednictvím informačních technologií 4) Anonymita pachatelů – je zpravidla obtížné, pokud je pachatel zdatný v práci s PC, mobilem apod., vypátrat jeho identitu 5) Změna pojetí osobnosti agresora x oběti – anonymita informačních technologií umožňuje útočit i zjevně fyzicky slabším jedincům na zdatné oběti 6) Možná neúmyslnost – zveřejnění fotografií nemusí být vždy míněno jako útok na kohokoliv, nicméně může ve výsledku způsobit nepříjemnosti oběti <p>Principy (proč to pachatelé dělají):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Uvolnění 2) Uznání 3) Posílení pocitu sounáležitosti 4) Demonstrace síly 5) Strach <p>Příčiny a spouštěče:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Je to „normální“ 2) Nuda 3) Kulturní konflikty 4) Spory ve třídě 5) Rozpad přátelství 6) Proměna třídního kolektivu 7) Zveřejnění osobních informací

	<p>Jak na ní – co nepodcenit –</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Žáci často netuší, čeho se dopouštějí 2) Důležité včas vysvětlit důsledky jednání 3) Učitelé musejí respektovat a akceptovat fakt, že počítače k dnešní době patří (stejně jako mobily) <p>Jak kyberšikanu rozpoznat, indikátory –</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Schránky důvěry 2) Zhoršení atmosféry ve třídě / škole 3) Rozpady přátelství 4) Během školních akcí <ul style="list-style-type: none"> • Zdravotní potíže • Změny chování • Ztrácení osobních věcí • Zlehčování situace
<p><i>U každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informován ředitel školy/šk. zařízení.</i></p>	
<p>kdo řeší + s kým spolupracuje</p>	<p>školní metodik prevence s výchovným poradcem, školním psychologem, třídním učitelem, se školským poradenským zařízením, pediatrem</p>
<p>na základě čeho (legislativa, dokumenty apod.) se problém řeší</p>	<p>V právní praxi bývá pojem šikana používán jako synonymum pro „úmyslné jednání, které je namířeno proti jinému subjektu, a které útočí na jeho důstojnost". Z hlediska výkladu pojmu šikanování není důležité, zda k němu dochází slovními útoky, fyzickou formou, nebo hrozbou násilí. Rozhodující je, kdy se tak děje úmyslně.</p> <p>Dále musí být splněny tyto podmínky</p> <ul style="list-style-type: none"> • pachatel se dopustil jednání, které splňuje znaky konkrétního trestného činu tak, jak jsou vymezeny v trestním zákoně • musí být prokázán úmysl pachatele dopustit se takového jednání a míra společenské nebezpečnosti • jeho jednání dosahuje intenzity uvedené v zákoně <p>U trestných činů, jejichž podstatou byla šikana, lze proto předpokládat, že právě s ohledem na rozšiřující se případy podobných jednání bude skutek za trestný čin považován. Šikana bývá nejčastěji postihována podle ustanovení trestního zákona, a to jako:</p>

- trestný čin omezování osobní svobody
- trestný čin vydírání
- trestný čin vzbuzení důvodné obavy
- trestný čin loupeže
- trestný čin ublížení na zdraví
- trestný čin poškozování cizí věci
- trestný čin znásilnění či pohlavního zneužívání

K tomu, aby byl pachatel postižen, musí být starší 15 let (15-18 let mladiství).

K trestní odpovědnosti mladších 15 let nedochází, neznamena to však, že nemohou být postiženi jinak, případně mohou být postiženi rodiče.

Nezletilý pachatel může být postižen nařízením ústavní výchovy, může nad ním být stanoven dohled.

Pokud jde o trestní sazby, je v případě šikany možný i jednočinný skutek, tzn. že jedno jednání může být kvalifikováno jako více trestných činů.

Pokud k šikanování došlo v průběhu vyučování, nese plnou odpovědnost škola. Prokáže-li se zanedbání ředitele školy nebo některého pedagoga, může být právně nebo pracovněprávně potrestán. Na školském zařízení lze v oprávněných případech požadovat i náhradu škody vzniklé v důsledku šikany. A to jak náhradu na věcech, tak na zdraví, včetně způsobené psychické újmy. Pokud dítě v důsledku šikany nemohlo např. docházet do školy (vyšší stupeň šikany), nese školské zařízení odpovědnost i škody vzniklé rodičům dítěte v důsledku např. uvolnění ze zaměstnání, zajištění hlídání dítěte, zajištění doprovodu do a ze školy apod.

JUDr. PhDr. Oldřich Choděra

Převzato z:

KOLÁŘ, Michal, Bolest šikanování, Praha, Portál, 2001, s. 213 – 218.

Upraveno podle: www.poradenskecentrum.cz

Další možná legislativní východiska –

- 1) ublížení na cti www.portal.gov.cz – (v sekci > zákony – zákon č. 200/1990 sb., zákon o přestupcích, § 49)
- 2) pomluva www.portal.gov.cz – (v sekci > zákony – zákon č. 40/2009 sb., trestní zákoník, § 184)
- 3) zákaz natáčení, fotografování a zveřejnění snímků bez souhlasu dotyčné osoby www.portal.gov.cz – (v sekci > zákony – zákon č. 40/1964 sb., občanský zákoník, § 12-13)
- 4) stalking www.portal.gov.cz – (v sekci > zákony – zákon č. 40/2009 sb., trestní zákoník, § 353-354)

<p>Jak postupovat</p>	<p>Co může dělat škola –</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Pracovat na povědomí 2) Školní řád musí respektovat i tento fenomén 3) Definovat kompetence v rámci školy 4) Definovat kompetence mimo školu 5) Začlenění tématu do výuky 6) Vzdělávání pedagogů 7) Podpora pozitivního využívání technologií <p>Co může dělat pedagog –</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Posílit empatii mezi žáky 2) Pracovat na klimatu 3) Vést k úctě k druhým 4) Dávat pozitivní zpětnou vazbu 5) Vytvářet dobré vztahy <p>Co dělat?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Rozhovor s účastníky 2) Zapojení rodičů 3) Diskuze ve škole 4) Zapojení učitelů 5) V případě podezření vyrozumět orgány činné v TŘ <p>Oběti je třeba doporučit, aby -</p> <ul style="list-style-type: none"> • Neodpovídala • Ukládala důkazy (screenshoty) • Mluvila o tom, co se jí děje
<p>v jakém případě vyrozumět Polici ČR/OSPOD</p>	<p>Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, pokud má podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). V případě, že se rodiče odmítají spolupracovat se školou a odmítají se zúčastňovat výchovných komisí, je škola opět oprávněna vyrozumět OSPOD.</p>
<p>co by mělo být cílem řešení</p>	<p>Učitelé, pedagogičtí pracovníci, vychovatelé, atd. by měli vědět, že v současné době žádné prostředí, kde se zdržuje více dětí delší dobu pohromadě, není vůči šikaně imunní. V těchto kolektivech je třeba zvýšeně věnovat pozornost různým příznakům skrytého násilí, jak fyzického tak psychického, které by šikanu mohly signalizovat, důsledně se věnovat prevenci, vytvořit kolektiv se zásadou, že silný chrání slabšího, kolektiv, kde vládne duch práva a spravedlnosti, důvěra k autoritě a vzájemná solidarita.</p>

<p>Doporučené odkazy</p>	<p>Nejllepší je ta pomoc, která je nejbližší a může být nejrychlejší. Zkuste se obrátit na pedagogicko–psychologickou poradnu, středisko výchovné péče, nebo jakéhokoli psychologa v místě bydliště. V případě, že máte pocit, že Vám nikdo nepomáhá, oslovte školské odbory orgánů místní samosprávy nebo českou školní inspekci.</p> <p>www.saferinternet.cz (Informace na téma kyberšikana, ochrana osobních údajů aj. V sekci „Ke stažení“ výsledky výzkumu chování dětí na Internetu)</p> <p>.....</p> <p>www.bezpecne-online.cz (Stránky pro teenagery, rodiče a učitele s informacemi o bezpečném používání internetu, prevenci a řešení kyberšikany; výukové materiály)</p> <p>.....</p> <p>www.protisikane.cz (Informace o kyberšikaně a jejích projevech, tipy pro rodiče)</p> <p>.....</p> <p>www.minimalizacesikany.cz (Praktické rady pro rodiče, učitele a děti, jak řešit šikanu a jak jí předcházet. V sekci „Pro média“ tisková zpráva s výsledky šetření o kyberšikaně na školách)</p> <p>.....</p> <p>http://prvok.upol.cz (Centrum prevence rizikové virtuální komunikace UPOL, v sekci „Výzkum“ výsledky výzkumného šetření Kyberšikana u českých dětí)</p> <p>.....</p> <p>www.sikana.org (Stránky občanského sdružení Společenství proti šikaně – aktuality z oblasti, související odkazy apod.)</p> <p>Kontakty: Poradna webu Minimalizace šikany</p> <p>Domácí webové stránky s tematikou šikany:</p> <p>Společenství proti šikaně , www.sikana.org Internet poradna, www.internetporadna.cz Sdružení Linka bezpečí (116 111) , www.linkabezpeci.cz Amnesty International ČR, www.amnesty.cz</p> <p>Zahraniční webové stránky s tematikou šikany:</p> <p>Evropská observatoř pro násilí ve školách : www.obsviolence.com/english/members/ www.bullying.co.uk www.bullying.org/public/frameset.cfm www.schoolsecurity.org/trends/bullying.html www.nldontheweb.org/Banks_1.htm</p>
---------------------------------	--